

Borchm

**DE POLITISKE OG MILITÆRE
FORHOLDSREGLER PÅ ALLIERT OG TYSK SIDE
INNTIL BESETTELSEN AV NORGE**

Under skildringen av Norges strategiske betydning er det selvsagt at begge motparters blikk og tanker straks ble rettet mot dette land. I denne forbindelse er det av interesse at Churchill som da var marineminister var den første som tok opp spørsmålet; videre at de allierte stadig lå et hestehode foran tyskernes planlegging og forholdsregler, inntil de ved det siste avgjørende skritt kom for sent. Slutten på den dramatiske forhistorie til Norges besettelse blir gjengitt i følgende kronologiske tabell.⁷⁾

DE ALLIERTE:

9. 10. 1939. Churchill forelegger admiralitetet plan for innfall i Østersjøen. Mål: A beherske Østersjøen, avskjære jernmalmen fra Skandinavia. Planen avvist av admiralitetet.

19. 10. 1939. Churchill retter motivert henstilling til den første sjølord vedrørende lammelse av tyske malmtilførsler over Norge.

29. 10. 1939. Churchill forlanger i motivert fremstilling til kabinettet «drastiske forholdsregler» overfor transporten Narvik—Tyskland, og av admiralstaben planer for mineaksjon i Norge.

⁷⁾ Den kronologiske tabells angivelser er gjengitt etter Hubatsch, Die deutsche Besetzung von Dänemark und Norwegen 1940. «Musterschmidt» Wissenschaftlicher Verlag Göttingen 1952 — Assmann, Deutsche Schicksalsjahre, Verlag Brockhaus Wiesbaden 1950 — Derry, The Campaign in Norway, Her Majesty's Stationary Office London 1952 — Roskill, The War at Sea 1939—1945 Volume 1, Her Majesty's Office London 1954 — Churchill, Der zweite Weltkrieg 1. 2. Buch, Verlag Scherz Bern 1948 — I.M.T. Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher Band XXXIV, Nürnberg 1949.

DE ALLIERTE:

30. 10. 1939. Russlands angrep på Finland. De alliertes forhandlinger med de skandinaviske land for oppnåelse av enighet om gjennommarsj med formål å hjelpe Finland. Avslått av disse.

16. 12. 1939. Churchill retter motivert henstilling til det engelske krigskabinett. - «Britisk herredømme over den norske kyst et strategisk mål av høyeste rang» — krever lammelse av malmtilførsel til Tyskland. Foreslår besettelse av Narvik og Bergen. Kabinettet beslutter utarbeidelse av planer for landgang i Norge.

TYSKERNE:

3. 10. 1939. S.K.L. (Sjøkrigsledelsen) undersøker spørsmålet om oppnåelse av støttepunkter i Norge. Avslår voldelig besettelse, da den ikke vil bringe avgjørende forbedring.

10. 10. 1939. Raeders foredrag for Hitler om Norge stiller ulempene ved engelsk besettelse i forgrunnen. Hitler lover beskjefligelse med problemet Norge.

11. 12. 1939. Quisling med Hagelin hos Raeder, advarer mot engelsk hensikt besettelse av Norge.

12. 12. 1939. Tilsvarende foredrag av Raeder for Hitler.

14. 12. 1939. Hitler befaler bearbeidelse av «Studie Nord» ved OKW (Wehrmacht, overkommando).

16. og 18. 12. 1939. Hitler tar imot Quisling og Hagelin.

103061

DE ALLIERTE:

27. 12. 1939. Tilbud fra de allierte til de skandinaviske regjeringer om umiddelbar eller middelbar understøttelse mot tysk invasjon. Avslått av disse.

6. 1. 1940. Truende britisk note til Norge og Sverige. Erklæring om «hensiktsmessige forholdsregler» mot benyttelse av territorialfarvannene av tyske handelsskip og for britiske sjøstridskrefters innløp og operasjoner i disse farvann. Kraftig avslag fra Norge og Sverige.

16. 1. 1940. Franske forarbeider for Norges besettelse tar til.

17. 1. 1940. Statsminister Daladier ivrer for besettelse.

20. 1. 1940. Offentlig oppfordring fra Churchill til de nøytrale om å slutte seg til vestmaktene.

TYSKERNE:

30. 12. 1939. Raeders foredrag for Hitler: Norges nøytralitet er beste løsning. Norge må ikke falle i Englands hender.

13. 1. 1940. SKL krigsdagbok: Raeder overbevist om at engelsk besettelse av Norge tilstekt i overskuelig fremtid.

27. 1. 1940. Hitler gir ordre om opprettelse av en særstab til bearbeidelse plan «Weserübung» (dekkord for besettelse Danmark og Norge).

DE ALLIERTE:

5. 2. 1940. Øverste krigsråd beslutter å sende engelske og franske tropper til Narvik under påskudd å hjelpe Finland i krigen mot Russland, derunder besettelse av malmgrubene Kiruna og Gällivare i Sverige og havnen Luleå. Tidspunkt: april, før Østersjøen isfri og tysk ekspedisjonskorps over Østersjøen eller tysk fremrykning over land gjennom Sverige er mulig.

6. 2. 1940. Utenriksminister Lord Halifax underretter Norge om at England vil skaffe seg støttepunkter i Norge «for å stanse den tyske malmtransport fra Narvik».

Midt i februar 1940. Engelske og franske offiserer besiktiger i forståelse med norske autoriteter egnede landstigningsplasser.

16. 2. 1940. Engelsk overfall på «Altmark» i norsk territorialfarvann, Jøssingfjord, etter Churchills personlige ordre. Ved dette blir 7 tyskere drept.

21. 2. 1940. Daladiers fornyete krav om besettelse av Norge.

TYSKERNE:

23. 2. 1940. Raeders foredrag for Hitler: Norges nøytralitet det mest ønskelige. Likevel vil det ikke være mulig å drive englenderne ut, etterat Norge er besatt.

DE ALLIERTE:

Begynnelsen av mars 1940.
Klargjøring av britisk-franske ekspedisjonstropper tilendebrakt.

2. 3. 1940. De allierte tilbyr Norge og Sverige militær garanti mot tysk overfall. Blir avslått av begge regjeringer.

2. 3. 1940. Daladier beslutter uten rådslagning med den britiske regjering å sende 50 000 frivillige og 100 bombefly til Finland.

10. 3. 1940. Statsminister Chamberlain bekrefter på embets vegne Finnlands-hjelpen, i tilfelle russiske krav ved fredsforhandlingene er for stramme.

11. 3. 1940. Churchill gir i Paris sammen med Daladier den finske gesandt løfte om øyeblikkelig hjelp, for å hindre fredsslutning mellom Finland og Russland.

TYSKERNE:

24. 2. 1940. Utarbeidelse av planen «Weserübung» tar til.

1. 3. 1940. Hitler godtar «Weserübung», uten at tidspunktet blir fastsatt. Altså ikke noen endelig beslutning, men en plan «når stillingen i Skandinavia krever det».

4. 3. 1940. Som følge av alarmerende underretninger gir Hitler ordre om fremskynnelse av forberedelse «Weserübung».

DE ALLIERTE:

11. 3. 1940. Allierte krav til Norge og Sverige om gjen-nommarsj til Finland. Blir avslått, da fred mellom Finnland og Russland ble sluttet 12. 3.

12. 3. 1940. Britiske kabinett beslutter landgang i Norge 20. 3., utsetter utførelsen grunnet finsk-russisk fredsslutning.

21. 3. 1940. Regjeringen Daladier styrtes. Etterfølger Reynaud. Ny fransk regjeringsdannelse med formål energisk krigføring innbefattet skandinavisk foretakende.

28. 3. 1940. Endelig beslutning av øverste krigsråd om mineutlegging i norske territorialfarvann 5. 4. (Planens dekknavn «Wilfred»). Opprettelse av støttepunkter i Norge. Transportenes avgang for dette øyemed 5. 4. (Planens dekknavn «R. 4.») Dessuten senere sperring av Luleå, altså overføring av krigen til Sverige.

31. 3. 1940. Churchill varslor i radio skjerpelse av krigforingen.

2. 4. 1940. Chamberlains tale i samme retning.

TYSKERNE:

26. 3. 1940. Raeders foredrag for Hitler. Forslag om å gå i gang med «Weserübung» 7. 4. Hitler befaler igangsettelse. Det blir fremdeles tatt forbehold m. h. t. dagen.

2. 4. 1940. Hitler gir ordre om gjennomføring «Weserübung»
9. 4. 1940.

DE ALLIERTE:

3. 4. 1940. Churchill krever påny i radio, at de nøytrale skal slutte med sin begunstigeelse av tyskerne.

4. 4. 1940. Chamberlain i underhuset: «Hitler er for sent ute.»

5. 4. 1940. De allierte forbedler seg i en note til Norge og Sverige å ta enhver forholdsregel mot tysk tilførsel.

5. 4. 1940. Britisk overkommando meddeler fransk overkommando utsettelse av foretagendet til 8. 4. Grunnen til utsettelsen: Churchill underhandler om samtidig minelegging av Rhinen med det franske kabinett i Paris, som (av frykt for gjengjeldelse) avslår.

7. 4. 1940. Innskipning av ekspedisjonskorps på engelske krigsskip og transportskip. Avgang av et engelsk forband for mineforetagendet «Wilfred». Engelsk luftoppklaring melder tyske flåteforband utgang Skagerak med nordlig kurs. Ordre om utskipning av de engelske tropper fra krigsskipene. Hjemmeflåten stikker til sjøs mot tysk forband.

8. 4. 1940. Den engelske militærattaché i Oslo forsikrer den norske utenriksminister om at britiske sjøstridskrefter er i anmarsj mot Kattegat for å bekjempe tyske skip.

TYSKERNE:

7. 4. 1940. Samtlige krigs- og transportskip av 1. kolonne, overensstemmende med «Weserübung», stukket til sjøs.

DE ALLIERTE:

8. 4. 1940. Engelske stridskrefter legger to minefelter i norsk territorialfarvann uten motstand av tilstedeværende norske stridskrefter. De allierte opplyser den norske regjering om beliggenheten av minefeltene.

9. 4. 1940. Norges besettelse i overensstemmelse med «Weserübung» blir gjennomført.

Hvis en lar dette bilde av det som hendte omkring Norges besettelse passere revy for ens indre øye, må man trekke følgende slutninger:

1. Med hensyn til de allierte:

Dette er ikke stedet til, sett fra militært synspunkt, å ta stilling til den til sine tider bitre kritikk, som i de offisielle engelske verker «The War at Sea» av Roskill og «The Campaign in Norway», av Derry, blir felt såvel over admiralitetets som over flåtesjefens forholdsregler. Derimot er det ut fra politisk standpunkt nødvendig å underkaste den av begge forfattere fremsatte påstand en betraktning, nemlig at de allierte først da skulle ville foreta en militær ekspedisjon til Norge når tyskerne satte foten på norsk grunn, eller det tydelig fremgikk at de hadde til hensikt å gjøre dette. Således skriver Roskill med hensyn til de under 7. 4. 1940 som ekspedisjonskorps innskipete tropper: «Ingen av disse stridskrefter skal dog sendes avsted før vi har mottatt klart bevis for at fienden har til hensikt å krenke Norges territorium. Initiativet var således overlatt til fienden.»⁸⁾

I samme retning ytrer Derry seg: «... den britiske plan forutsetter en rekke med betingete landganger, som bare ville finne sted, hvis bevis for en passende fiendtlig reaksjon på mineleggingen øyeblikkelig forelå»⁹⁾ (hermed menes engelsk minelegging i norsk territorialfarvann. Forfatteren).

⁸⁾ Roskill s. 157.

⁹⁾ Derry s. 24.